

STANOWISKO
XXXVII Zgromadzenia Ogólnego
Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej
w sprawie
wpływu zmian ustawowych na dochody JST
i kondycję finansową gmin

Uczestnicy XXXVII Zgromadzenia Ogólnego ZGWRP, - wójtowie i burmistrzowie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, wnioskuje do Rządu RP o podjęcie niezbędnych działań w celu zapewnienia stabilnych i przewidywalnych w kolejnych latach strumieni dochodów samorządów, służących finansowaniu sukcesywnie rosnących potrzeb wydatkowych na realizację niezbędnych zadań bieżących i inwestycyjnych gmin wiejskich i miejsko-wiejskich.

Wprowadzane od 2019 roku, a szczególnie od roku 2022, w ramach Programu Polski Ład, zmiany ustrojowe w systemie podatków dochodowych i dochodów jednostek samorządu terytorialnego, bez adekwatnej rekompensaty, spowodowały destabilizację budżetów JST, a szczególnie brak ich przewidywalności. Przedstawiciele Związku podczas procedowania ustawowych zmian podatku PIT oraz dochodów JST, wielokrotnie przedstawiali stronie rządowej w swych opiniach i stanowiskach możliwe zagrożenia dla trwałości i stabilności dochodów samorządów z obszarami wiejskimi. Zgodnie z naszymi analizami kwota rekompensaty dla JST została zaniżona o ponad 16 mld zł. Ponadto za przyczyną wadliwie funkcjonujących nowych przepisów - w maju 2022 roku nastąpiła kolejna zmiana dotycząca podatku dochodowego od osób fizycznych, obniżająca stawkę podatku dochodowego z **17% do 12%** dla osób rozliczających się na zasadach ogólnych. Pochodną tego były kolejne zmiany w ustawie o dochodach JST. Szczególnej zmianie uległy przepisy dotyczące podziału subwencji rozwojowej w części uzupełniającej. Z drugiej strony takie czynniki jak wojna w Ukrainie, gwałtowny wzrost cen nośników energii oraz rosnąca inflacja zwiększały presję na wzrost wydatków samorządów na realizację zadań i obsługę zadłużenia. Strona rządowa w celu łagodzenia skutków Polskiego Ładu oraz negatywnych czynników zewnętrznych w budżetach samorządowych, we wrześniu 2022 roku dokonała kolejnej zmiany przepisów o dochodach JST, która zakładała wypłatę dla JST w ratach do końca roku 2022 dedykowanego na rok 2023 „**dodatkowego PIT-u**” w kwocie **13,7 mld zł**, zamiast wypłacania samorządom subwencji rozwojowej na rok 2023.

Jako Związek Gmin Wiejskich RP uważamy, że ostatnie zmiany w przepisach odnośnie podatku PIT oraz powiązane z nimi ciągłe nowelizacje przepisów o dochodach JST, pozbawiają samorządy udziału nie tylko we wzroście dochodów, ale również nie gwarantują zachowania równoważnych dochodów z udziału w podatkach dochodowych sprzed zmian przepisów podatkowych z uwzględnieniem inflacji. Dlatego zamiast stabilnego i niezależnego od chwilowych decyzji władz centralnych systemu finansowania

samorządów, mamy „ręczne” sterowanie przez rząd dochodami JST, w ramach podejmowanych prób zabezpieczenia możliwości realizacji podstawowych zadań przez samorzady w danym roku budżetowym. **Powoduje to sukcesywne pozbawianie samorządów samodzielności finansowej, poprzez zmniejszanie strumienia dochodów własnych JST.** Ponadto tak kształtowane dochody wg obowiązujących przepisów nie pozwalają gminom na rzetelne i wiarygodne planowanie budżetów nie tylko w okresach wieloletnich, w formie Wieloletnich Prognoz Finansowych, ale nawet w ramach pełnego bieżącego roku budżetowego. **Uniemożliwia to realne programowanie realizacji inwestycji rozwojowych zarówno ze środków własnych jak i zewnętrznych.**

Kolejną kwestią wpływającą na kondycję finansową gmin z obszarami wiejskim są wydatki, na wzrost których samorzady mają ograniczony wpływ. Dotyczy to przede wszystkim wzrostu cen nośników energii, kosztów obsługi zadłużenia, wydatków na oświatę i opiekę edukacyjną w zakresie wynagradzania nauczycieli, gdzie wzrost poziomu kosztów wynika często z polityki monopoli sektora energetycznego, czy ustaleń ustawowych dot. poziomu wynagradzania nauczycieli.

W obliczu destabilizacji i niepewności dochodów gmin z obszarami wiejskimi - w celu zapobieżenia ich zapaści finansowej oraz sukcesywnego pozbawiania samorządów samodzielności finansowej, **Zgromadzenie Ogólne Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej wzywa rząd i organy państwa, odpowiedzialne za kształtowanie finansów samorządów, o uwzględnienie poniższych postulatów gmin z obszarami wiejskimi:**

1. Podjęcie intensywnych prac nad nowym mechanizmem finansowania samorządów, który faktycznie zapewni jednostkom niezbędne, stabilne oraz przewidywalne w dłuższym okresie źródła dochodów własnych - poprzez włączenie do dochodów JST kolejnych strumieni ze źródeł podatkowych, będących dochodami budżetu państwa m.in. z podatku ryczałtowego i wpływów z podatku VAT. Z drugiej strony, nowy system finansowania powinien zabezpieczać, poprzez mechanizmy wyrównawcze, zapewniające gminom o niskim potencjale społeczno-gospodarczym i zmarginalizowanym pod względem infrastrukturalnym oraz demograficznym niezbędne środki na zapewnienie dostępu obywateli do standardowych usług publicznych niezależnie od miejsca zamieszkania i położenia gminy. Środki te powinny zapewniać stałą poprawę infrastruktury społecznej i komunalnej na obszarach gmin wiejskich i miejsko-wiejskich.
2. Ustalenie w pierwszej kolejności, w okresie przejściowym, tworzenia nowego systemu finansowania JST w latach 2023 i 2024 odpowiednich kwot uzupełnienia samorządom gwarantowanych wcześniej dochodów z PIT i CIT oraz subwencji wyrównawczej. Środki te, jako źródła dochodów, powinny zapewnić nie tylko niezbędne pokrycie bieżących potrzeb wydatkowych, ale również umożliwić wypracowanie przez gminy z obszarami wiejskimi odpowiedniej nadwyżki operacyjnej, niezbędnej dla spłat zadłużenia, a także współfinansowanie projektów inwestycyjnych ze wsparciem unijnym i krajowym, w tym realizację niezbędnych inwestycji w zakresie transformacji energetycznej oraz niezbędnej infrastruktury komunalnej i transportowej.
3. W ramach rekompensat utraconych części dochodów z PIT i CIT, związanych ze zmianami ustawowymi, zapewnić gminom dodatkowe środki na poziomie nie niższym niż kwota utraconego dochodu np. poprzez adekwatne zwiększenie udziałów JST w podatku PIT i CIT.
4. Wprowadzenie faktycznych zmian ustawowych w finansowaniu oświaty, poprzez m.in. pełne pokrycie wynagrodzeń pracowników oświaty, wprowadzenie finansowania wychowania przedszkolnego w ramach subwencji oświatowej. Nowe rozwiązania są niezbędne w celu

przeciwdziałania stałemu pogłębianiu się luki w finansowaniu gminnych zadań oświatowych z budżetu państwa.

5. Wprowadzenie ograniczeń maksymalnych cen energii elektrycznej i nośników energii dla JST, które obecnie są często efektem pozycji monopolistycznej państwowych koncernów energetycznych.
6. Opracowanie i wdrożenie przez instytucje państwowe kompleksowego programu wsparcia finansowego i merytorycznego samorządów oraz mieszkańców gmin z obszarami wiejskimi w zakresie transformacji energetycznej.
7. Dokonanie przeglądu wszystkich ustawowych ulg i zwolnień w podatku od nieruchomości oraz w podatku rolnym w zakresie ich rekompensaty w dochodach JST.
8. Wprowadzenie subwencji drogowej, jako stałego mechanizmu finansowania inwestycji drogowych i bieżącego utrzymania dróg.
9. Wprowadzenie subwencji ekologicznej, jako rekompensaty utraconych możliwości rozwojowych obszarów objętych różnymi formami ochrony środowisk.

Zgromadzenie Ogólne Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej opowiada się za pilnym podjęciem przez rząd działań i inicjatyw przeciwdziałających destabilizacji budżetów gminnych, sukcesywnego pozbawiania samorządów samodzielności finansowej poprzez zmniejszanie strumienia dochodów własnych JST, pogłębiania dysproporcji w rozwoju infrastrukturalnym gmin z obszarami wiejskimi wskutek niedofinansowania zadań bieżących i inwestycyjnych.

Warszawa, dnia 15 maja 2023 r.

Przewodnicząca
XXXVII Zgromadzenia Ogólnego
Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej

Anna Grygierek